ENHEDSLISTENS SYV UNGERETTIGHEDER:

EN GRØN OG FRI FREMTID FOR ALLE UNGE

Ø ENHEDSLISTEN

INDHOLD

3 Forord v. politisk ordfører Mai Villadsen

4 Enhedslistens syv ungerettigheder
5 Ret til en tryg økonomi
6 Ret til et arbejde
7 Ret til et hjem
8 Ret til en grøn fremtid
9 Ret til uddannelse
10 Ret til et sundt ungdomsliv
11 Ret til trivsel og frihed

12 Finansiering – ret til et mere lige samfund

14 Bilag 1: oversigt over udgifter og indtægter i udspillet
15 Noter

Klikbar PDF

Denne PDF er klikbar. I resten af PDF'en kan du komme tilbage til indhold ved at klikke øverst i venstre hjørne på Ø'et.

GRØN OG FRI FREMTID FOR ALLE UNGE
Udgivet af Enhedslisten
Design og opsætning: Enhedslisten Grafisk
September 2021
1. udgave, 1. oplag

Foto: Lizette Kabré

FORORD

ÅRTIERS TILBAGESLAG SKAL VEKSLES TIL TI GODE ÅR FOR DE UNGE

Den danske ungdom er stærk og initiativrig. De unge er kommet igennem coronakrisen med fjernundervisning og isolation. De er kommet igennem mere end et årti med nedskæringer på uddannelserne, ringere socialt sikkerhedsnet og stigende ulighed. Men det bliver ikke ved med at gå, og allerede nu ser vi konsekvenser af forringelserne. Derfor er det vores pligt at handle og gå en anden vej.

I dag kæmper mange helt almindelige unge på landet og i byerne med at finde deres vej i et ungdomsliv, hvor samfundet presser dem fra alle sider. 20 pct. af en ungdomsårgang får stadig ikke en uddannelse. Uligheden stiger – også mellem generationer. Den nuværende ungegeneration oplever ikke den stigende rigdom i verden og står ikke med flere muligheder end deres forældre, men foran en mere utryg fremtid. De rammes af nedskæringer på uddannelse, af ringere rettigheder på arbejdsmarkedet og ikke mindst af klimaforandringernes konsekvenser. Når Danmark og verden bliver rigere, burde fremtiden også blive lysere for de unge.

Det kan lade sig gøre at skabe flere muligheder for nutidens unge, hvis vi tør og vil. Det kan lade sig gøre at bygge en fremtid med stærke fællesskaber, rettigheder og muligheder for alle unge – ikke kun for de få, der er heldige at være født af rige forældre eller med penge i mursten.

Det kan det, hvis vi tør satse på de unge og på fællesskabet.

Enhedslisten vil indføre syv ungerettigheder, der sætter en klar og konkret retning og vision for de kommende generationers muligheder, og som skal forpligte os på at satse på fremtiden. Rettighederne er de mål, som vi sammen skal kæmpe for, og som det er nødvendigt at sikre, hvis vi skal opnå en lys og lige fremtid for unge i dag – og for de generationer, der følger efter dem.

Hver rettighed følges af en række konkrete eksempler på, hvordan flere årtier med den forkerte kurs kan veksles til ti gode år for ungdommen. Vi bilder os ikke ind, at forslagene er tilstrækkelige til at løse alle problemer, men det er et godt sted at starte, hvis vi skal vende udviklingen.

Det hele er finansieret ved at lade dem, der har meget, dem, som har fået skattelettelser for milliarder, og dem, som har skabt klimakrisen, betale bare en smule mere. Og dermed også give ungdommen retten til et mere lige samfund.

Hvis vi vil, er det muligt at skabe bedre ungeliv – både når det kommer til økonomi, arbejde, bolig, klima, uddannelse, sundhed og frihed.

Vi vil ikke kun se til, mens de unge tager kampen op. Vi vil samles om kampen for en bedre fremtid.

Mai Villadsen
Politisk ordfører for Enhedslisten

ENHEDSLISTENS SYV UNGERETTIGHEDER

Foto: iStock

RET TIL EN TRYG ØKONOMI

Penge er ikke alt. Men en tryg økonomi betyder alligevel alverden. Unges økonomiske baggrund, og deres forældres uddannelsesniveau og indtægt har afgørende betydning for deres muligheder i livet. En usikker økonomisk situation betyder, at alt for mange unge reelt ikke har mulighed for at træffe egne, frie valg. Man begrænses i uddannelsesvalg, boligvalg og fremtidsvalg. Man risikerer sociale problemer, og man mister den reelle mulighed for at sige fra over for arbejdsgivere, der udnytter især unges og kortuddannedes arbejdskraft.

Derfor er et stærkt socialt sikkerhedsnet og økonomisk lighed fuldstændig afgørende for unges muligheder, frihed og fremtid.

Enhedslisten vil give unge ret til en tryg økonomi. Unge skal være garanteret økonomiske rammer til frit at kunne forfølge det liv og den fremtid, de ønsker - uafhængigt af deres baggrund. Det, mener vi, giver de bedste vilkår for de unge og de bedste forudsætninger for et frit og stærkt samfund for alle – uanset ens forældres pengepung.

Den fremtid kan vi bygge, hvis vi eksempelvis starter med:

1. HØJERE SU OG SKOLEYDELSE

Det er en forudsætning for at gennemføre sin uddannelse, at man kan koncentrere sig om studierne og ikke presses af bunker af ubetalte regninger på køkkenbordet. Men stigende boligpriser, brugerbetaling og udhuling af SU'en presser elever og studerende. Mange unge efterlades med store studielån, som er svære at betale tilbage. Størrelsen på forældrenes pengepung må aldrig afgøre, om man kan gennemføre en uddannelse.

Enhedslisten vil hæve SU'en og skoleydelsen med 1.000 kr. om måneden.

2. SKATTELETTELSE TIL UNGE

Langt de fleste unge tjener meget lidt og lever på et stramt budget, også selvom de har fritidsjob ved siden af studiet. De betaler en højere skat af deres indtægt, når de gør rent, serverer mad eller passer børn end mennesker, der tjener penge på at eje et hus eller en aktieportefølje. Det skal vi ændre på ved at sætte skatten op på arbejdsfrie indkomster og ned på de laveste arbejdsindtægter.

Enhedslisten vil hæve personfradraget med 10.000 kr. for dem med lave indkomster op til 300.000/året.

3. FORBUD MOD SKJULT BRUGERBETALING PÅ ALLE UDDANNELSER

På erhvervsuddannelser, gymnasier, HF Enkeltfag, professionshøjskoler, universiteter og i resten af uddannelsessystemet betaler unge i dag i dyre domme for studieture, arbejdstøj, bøger og deltagerbetaling. På trods af fortællingen om gratis uddannelse er der reelt brugerbetaling på uddannelser i Danmark. Det rammer særligt unge, der i forvejen er økonomisk pressede, og som ikke har forældre, der har råd til at støtte dem økonomisk.

Enhedslisten vil indføre et totalforbud mod skjult brugerbetaling på uddannelser. Der afsættes 1,2 mia. kr. til, at alle uddannelser kan stille de nødvendige remedier til rådighed til elever og studerende uden betaling.

4. STÆRKT SIKKERHEDSNET TIL ALLE ARBEJDSLØSE – OGSÅ UNGE

Alle kan blive syge eller miste deres arbejde - også unge. Socialdemokratiet har foreslået at udhule nyuddannedes dagpenge, men ungdommens ret til dagpenge og kontanthjælp er allerede i dag særlige discountudgaver. Dagpengesatsen er i forvejen reduceret med op til 50 pct., hvis du er under 25 år. Hvis du er ung og mister dit job, får du også en markant lavere kontanthjælpssats end alle andre.

Enhedslisten vil gå i den stik modsatte retning og i stedet afskaffe den lave dagpengesats for unge under 25 år og dimittendsatsen. Den særlige uddannelseshjælp til kontanthjælpsmodtagere under 30 år skal også afskaffes.

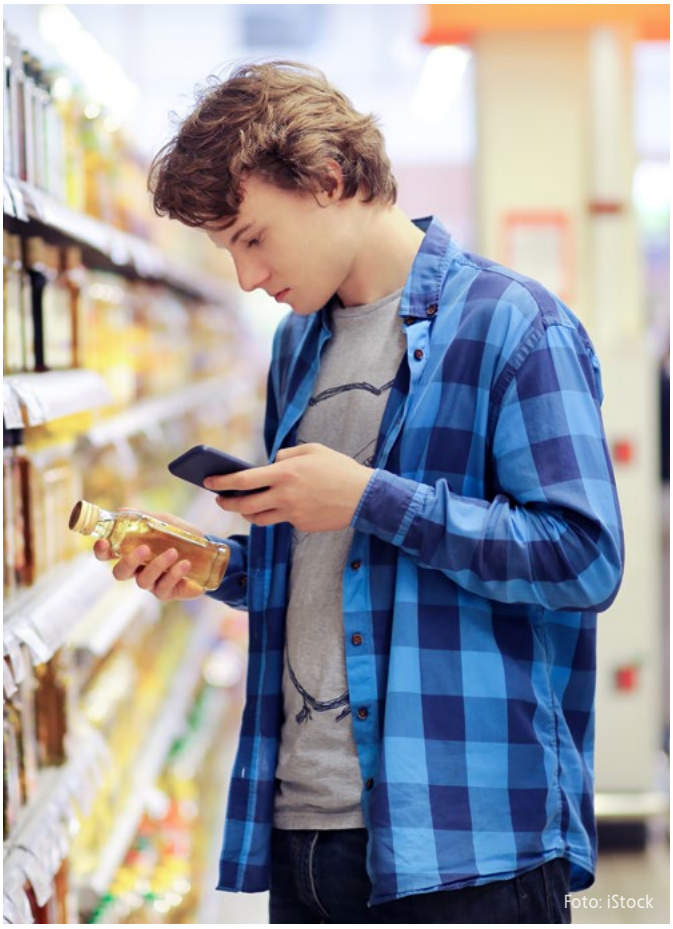

Foto: iStock

RET TIL ET ARBEJDE

Det er en fundamental ret at have et arbejde og en fast indtægt. Men unge presses på løn, arbejdsvilkår og arbejdsliv af arbejdsgivere, der vil føje flere millioner til bankkontoen. Derfor har alt for mange unge i dag en løs og usikker tilknytning til arbejdsmarkedet. Især unge uden uddannelse og børn af forældre med lav indtægt har udsigt til et hårdt og usikkert arbejdsliv og tidlig nedslidning.

I Enhedslisten ønsker vi et samfund, hvor alle unge er med i fællesskabet og har adgang til at træffe egne valg og udsigt til en tryg fremtid. Alle unge skal have ret til en fast tilknytning til arbejdsmarkedet og ordentlige fysiske og psykiske arbejdsvilkår. Ingen unge skal frygte en fyreseddel. Det skal gælde, uanset om man har det svært med skolen eller scorer stribevis af 12-taller.

Det kan vi skabe ved at starte med:

1. GRØN JOBGARANTI TIL UNGE

I dag får 20 pct. af en ungdomsårgang ikke en uddannelse. Der er behov for at nedbryde den mur, mange unge oplever mellem grundskole, ungdomsuddannelse og arbejdsmarked. Unge har ret til flere muligheder for at være en del af samfundet, også hvis uddannelse eller et ordinært arbejde ikke er den rigtige løsning. Unge skal ikke tabes i kontanthjælpssystemet eller presses af økonomiske sanktioner, hvis de ikke kan finde et job.

Enhedslisten vil indføre en grøn jobgaranti for unge, hvor de er sikret en overenskomstmæssig løn for samfundsnyttigt arbejde. Der skal derfor nedsættes en kommission, som forpligtes på at udarbejde en konkret model.

2. SOMMERFERIEJOBS

Alle unge skal have mulighed for at tjene deres egne penge og prøve kræfter med arbejdslivet. Ingen unge skal stå i en situation, hvor kriminalitet og bandefællesskaber virker tiltrækkende, når skolen er ferielukket, og man er overladt til sig selv. Fritidsjob giver selvtillid og selvstændighed, men det er ikke alle, der har lige gode muligheder for at få foden indenfor.

Derfor vil Enhedslisten indføre ret til 3 ugers sommerferiejob til overenskomstmæssig løn for alle unge fra 8. klasse til 18 år. Kan man ikke finde et job selv, skal kommunerne via jobcentrene tilbyde samfundsnyttige fritidsjobs.

Foto: iStock

3. BEDRE VILKÅR FOR UNGES DEMOKRATISKE VIRKSOMHEDER

Rigtig mange vil gerne påvirke deres lokalmiljø og skabe deres egen fremtid. Det skal der være bedre mulighed for. Unge, der vil oprette et lokalt ungdomshus, starte deres egen sportsforening eller skabe et kooperativt cykelværksted med lokale faglærte unge, findes overalt. Vi skal gøre det langt nemmere for unge at skabe den slags fællesskabsejede virksomheder og projekter. På den måde kan vi både skabe arbejdspladser og styrke det lokale, demokratiske fællesskab, som giver de unge ansvaret selv.

Enhedslisten vil oprette et uafhængigt sekretariat, der kan yde organisatorisk, juridisk og økonomisk hjælp til unge, der vil udvikle projekter i deres lokalmiljø. Sekretariatet vil årligt kunne uddele 30 mio. kr. i økonomisk støtte til de unge.

RET TIL ET HJEM

Boliger skal ikke være spekulationsobjekter til gavn for de rigeste, men en rettighed for de mange. Mange unge bor under usikre forhold og bruger en alt for stor del af deres beskedne økonomi på husleje. Samtidig stiger antallet af unge hjemløse og sofasovere. Allerede i dag kræver det enten rige forældre, årevis på ventelister eller kreative ansøgningsprocesser at få adgang til en bolig i studiebyerne. Udviklingen går i den forkerte retning, når flere kapitalfonde opkøber gode ejendomme, mens kollektive, demokratiske almene boliger rives ned.

I Enhedslisten ønsker vi en verden, hvor alle unge har ret til et hjem, et sted de kan kalde deres eget, som de selv bestemmer over, og som er til at betale. Hvor noget så basalt som retten til et hjem står over markedets kyniske boligspekulation. Fremtidens boligmarked skal være domineret af gode, billige almene boliger, som unge let kan få adgang til.

Det kan vi skabe ved at starte med:

1. 10.000 NYE UNGDOMSBOLIGER

Hvert år kæmper massevis af unge med at finde en bolig, der er til at betale - særligt omkring studiestart. Der er ikke boliger nok, og priserne er tårnhøje i de store studiebyer. Det er en rigtig dårlig start på studielivet at stå uden tag over hovedet. Det giver store bekymringer, og i værste tilfælde ender man på gaden.

Enhedslisten vil kickstarte byggeriet af 10.000 nye ungdomsboliger med en statslig tilskudspulje på 580 mio. kr.

2. 1.000 NYE HYBLER OG HUSLEJELOFT TIL UNGE HJEMLØSE

Antallet af hjemløse i Danmark er steget med 72 pct. siden 2009, og det er særligt slemt blandt unge. Knap 2.000 unge under 30 år står uden tag over hovedet, og mange må sove på venners sofaer eller leve i et hårdt miljø på gaden. Det øger risikoen for overgreb, skaber store sociale problemer og giver dårlige fremtidsudsigter.

Enhedslisten vil etablere 1.000 nye ungehybler til unge hjemløse, som også skal have sociale bostøtte-medarbejdere tilknyttet. Samtidig indføres et huslejeloft på 3.000 kr., som indebærer, at kommunen har pligt til at anvise den unge en bolig og dække udgifter til husleje, vand og varme over 3.000 kr.

Foto: iStock

RET TIL EN GRØN FREMTID

Klimakrisen truer med at frarøve kommende generationer en sikker fremtid på jordkloden. Hvis vi ikke forhindrer klimaforandringerne i at løbe løbsk, så ser ungdommen frem imod en verden, som bliver flået fra hinanden af flygtningestrømme, ulighed, sult og naturkatastrofer. Vi kan ikke tillade, at det økonomiske system ødelægger kloden for verdens unge for at gøre en lille ultrarig elite endnu rigere.

Det er ungdommen, som har løsningerne på de gigantiske problemer, som vi står overfor. Det er dem, der går på gaden og går forrest i kampen for klimaet, den grønne omstilling, grøn transport, mere natur og nye grønne arbejds- og omgangsformer.

Enhedslisten står skulder ved skulder med ungdommen i kampen for en grøn planet. Alle unge har ret til en bæredygtig fremtid, som de kan udfolde sig i og gøre til deres egen. Vi skal sikre de unge de bedste rammer for at kæmpe videre for klodens fremtid.

Det kan blive til virkelighed, hvis vi starter med:

1. GRØNNE UDDANNELSER

Vi skal vide mere om klimakrisens udfordringer og løsninger, og vi skal have flere grønne kompetencer, hvis den grønne omstilling skal lykkes. Derfor skal hele uddannelsessystemet gøres grønt. Klima skal på skoleskemaet i folkeskolen, og der skal laves en grøn opdatering af alle uddannelser i Danmark – både erhvervsskoler, gymnasier og videregående uddannelser. Klimaperspektivet skal ind i alle fag og alle fremtidige professioner. Vi skal uddanne til at reparere og genbruge. Til at bygge vindmøller i stedet for boreplatforme.

Enhedslisten vil lave en grøn arbejdsgruppe med alle aktører i uddannelsesverdenen, også elev- og studenterbevægelsen, som skal revidere uddannelserne og komme med nye forslag. Arbejdsgruppens arbejde understøttes til at starte med af en pulje på 500 mio. kr. til at igangsætte initiativer.

2. BILLIGERE OFFENTLIG TRANSPORT FOR UNGE

Unge er storforbrugere af klimavenlige transportformer som cykel og kollektiv transport. Men transportudgifter er en tung post i unges budget – særligt hvis man bor uden for de store byer og skal rejse langt til uddannelse og venner. Det skal være nemmere at transportere sig grønt som ung.

Enhedslisten vil derfor sætte ungdomskortet ned til halv pris og samtidig sikre, at flere ikke-SU-berettigede unge også kan få adgang til kortet, så det bliver halvt så dyrt at rejse klimavenligt, og så mange flere unge vælger toget og bussen.

3. FORBUD MOD FOSSILBILER

Benzinbiler og anden fossil transport fylder stadig voldsomt i samfundet. Det er ikke nok at udvide de klimavenlige transportformer, hvis vi skal overlade en bæredygtig klode til fremtidens generationer. Benzin- og dieselbilernes udledninger koster hvert år mange hundrede liv og står for godt en tredjedel af Danmarks udledning af drivhusgasser. Imens bruges der milliarder på flere motorveje og asfalt, som kunne være brugt på den grønne omstilling.

Enhedslisten vil have et stop for salg af nyproducerede fossil- og hybridbiler allerede i 2025 og krav om, at alle nye offentlige busser skal være CO_2-neutrale fra 2025.

4. LÅN VÆRKTØJ, CYKLER OG FRITIDSGREJ PÅ BIBLIOTEKET

Vi skal blive langt bedre til at deles om tingene. For hinandens og for klimaets skyld. Der er ingen grund til, at alle skal bruge penge på en ny boremaskine, fiskegrej eller en hundedyr ladcykel, og der er ingen grund til, at vi smider dyrt tøj ud, fordi vi får lyst til noget andet. Vores biblioteker er en lille diamant i vores velfærdssamfund, som giver alle gratis adgang til viden og læseoplevelser. Den diamant skal vokse, så vi bliver endnu bedre til at dele goderne. Det vil gavne vores klima og fællesskab, og det vil give flere muligheder til alle, der ikke har pengene til at købe det hele selv.

Enhedslisten vil give ekstra tilskud til kommuner, der vil afprøve udvidede låneordninger og byttecentraler, så man kan låne meget andet end bare bøger – for eksempel værktøj, festtøj, køkkenudstyr, ladcykler og fritidsredskaber.

Foto: iStock

RET TIL UDDANNELSE

Konkurrence og markedsgørelse truer vores uddannelser. Den ene markedsreform efter den anden har skabt uddannelser, hvor unge presses ud i benhård konkurrence, og hvor forældrenes bankbog og uddannelsesniveau bestemmer, hvor godt man klarer sig.

Men alle unge har ret til en uddannelse. En uddannelse, som udvider ens horisont, gør os klogere i fællesskab og giver det bedste afsæt for lige præcis dét liv, som man ønsker. Uanset hvem dine forældre er, hvor du er vokset op, og om du drømmer om at blive murer, atomfysiker eller pædagog. Derfor skal vi have et uddannelsessystem for alle. Et uddannelsessystem, der hjælper mennesker fremad, hvor der er tid og rum til forskellighed, og som fokuserer på den enkeltes muligheder og drømme – ikke kun på arbejdsgivernes ønsker og markedets behov.

Vi skal sikre uddannelse for livet for alle. Det er fundamentalt, hvis alle skal have chancen for at træffe frie valg.

Det uddannelsessystem kan vi skabe, hvis vi starter med:

1. EN ÆGTE PRAKTIKPLADSGARANTI

Alle unge, der begynder på en erhvervsuddannelse, skal være sikret en praktikplads. Der mangler over 10.000 praktikpladser i dag – både i de klassiske håndværksfag, i den private sektor og i velfærdsfagene i den offentlige sektor. Det betyder, at mange unge ikke kan gennemføre deres drømmeuddannelse, selvom der er hårdt brug for dem. I dag straffes virksomheder med en bøde på 27.000 kr., hvis de ikke opretter de praktikpladser, de er forpligtiget til. Det er for lidt.

Enhedslisten vil hæve bøderne til arbejdsgivere, der svigter deres praktikpladsansvar, til 100.000 kr. og lade bøderne stige med 10 pct. om året derefter.

2. OPTAGELSESGARANTI PÅ EN UNGDOMSUDDANNELSE

Rigtig mange unge får ikke en ungdomsuddannelse, og det forringer deres muligheder i livet. Firkantede krav om uddannelsesparathedsvurderinger og karaktergennemsnit dømmer for mange unge ude på forhånd, selvom de burde støttes til mere. Ingen burde udelukkes fra at få en uddannelse så tidligt i livet. I stedet skal alle unge hjælpes til selv at træffe de bedste beslutninger omkring deres fremtidige uddannelsesvalg.

Enhedslisten vil afskaffe uddannelsesparathedsvurderingerne og karakterkravene til ungdomsuddannelserne og dermed give alle unge ret til at begynde på en ungdomsuddannelse – en optagelsesgaranti – så snart de har færdiggjort 9. klasse. Vi vil samtidig tildele alle ret til individuel vejledning i 8.-10. klasse og afsætte midler til ekstra støtte på erhvervsuddannelserne, så flere elever kan gennemføre den uddannelse, de starter på.

Foto: Mark Knudsen

3. MINIMUMSTIMETAL PÅ VELFÆRDSUDDANNELSERNE

Kvaliteten på vores velfærdsuddannelser står langt fra mål med den værdi, som sygeplejersker, pædagoger, lærere og socialrådgivere skaber i vores samfund. Unge studerende har krav på en uddannelseskvalitet, der matcher vigtigheden af det arbejde, de skal udføre. Uddannelserne skal både være udfordrende og lærerige og skabe et stærkt fællesskab med andre studerende. Der er brug for mere tid til holdundervisning, forelæsninger og adgang til bemandede læsesale, hvor man kan spørge undervisere om hjælp.

Enhedslisten vil give velfærdsuddannelserne et massivt løft ved at indføre et minimumskrav på 30 timer om ugen.

RET TIL ET SUNDT UNGDOMSLIV

Ingen skal sendes hjem fra hospitalet, hvis de har brug for behandling – også selvom de ikke har penge og ikke har tegnet en forsikring. Sådan er det i Danmark i modsætning til mange andre lande, fordi vi ved, at alle kan blive syge, og alle kan blive ramt af en ulykke.

Men uligheden præger alligevel i høj grad vores sundhed. De store medicinalvirksomheder driver rovdrift på fællesskabet med skyhøje priser. De rigeste tegner private sundhedsforsikringer og kan få behandling på privathospitaler, mens politikere i årtier har skåret ned på det ellers stærke fælles sundhedsvæsen for at finde penge til skattelettelser. Krav om brugerbetaling på tolkebistand og mangel på læger og sygeplejersker rammer udsatte grupper hårdt.

Dårligere sundhed, mere nedslidning, kortere levetid hos dem, der ikke får en uddannelse eller lever i fattigdom, er en realitet. Det rammer skævt, og det rammer de unge hårdt. Psykiske, fysiske og sociale problemer er alle blevet forværret for de unge under coronakrisen.

Alle unge har ret til sundhed, både fysisk og psykisk. Uanset, hvad du fejler, eller hvor mange penge du har.

Nu er det på tide, at vi udvider og forbedrer sundheden, og vi skal starte med:

1. GRATIS TANDPLEJE FOR UNGE

Det er helt forkert, at man får hjælp uanset pengepung, hvis man brækker sin arm, men at man skal have dankortet frem, hvis man knækker en tand. Tandlægeregninger på flere tusinde kroner er uoverskueligt – særligt når man er ung. Det får mange til at droppe tandlægebesøget. Men et godt helbred og sunde tænder bør ikke være et spørgsmål om social klasse.

Enhedslisten vil udvide den gratis tandpleje, så den kommunale børne- og ungdomstandpleje også dækker de 18-25-årige.

Foto: iStock

2. NORMKRITISK SEKSUALUNDERVISNING

Unge har ret til seksualundervisning, som stiller spørgsmål ved kantede forestillinger om den "rigtige og forkerte" seksualitet og kønsopfattelse, og som passer til vores nye samtykkebaserede voldtægtslovgivning. Seksualundervisning i dag er ofte fokuseret på pubertet, seksuelt overførte sygdomme, graviditet og prævention – men i mindre grad, hvordan man navigerer i et ungdomsliv eller sikrer samtykke. Det burde handle mere om samtykke, grænser og forskelligheder.

Enhedslisten vil indføre obligatorisk, timesat og alderssvarende normkritisk seksualundervisning for alle elever i folkeskolen og på alle ungdomsuddannelser.

3. SUNDHEDSVEJLEDERE PÅ ALLE UNGDOMSUDDANNELSER

Alt for mange unge kæmper med sociale, psykiske eller fysiske problemer og ved ikke, hvor de skal gå hen efter hjælp. Stress i skolen, spiseforstyrrelser, uønskede graviditeter eller tvivl om egen krop og seksualitet kan præge et helt ungdomsliv, og alt for mange går med det alene.

Enhedslisten vil ansætte sundhedsvejledere på alle ungdomsuddannelser, hvor den unge kan henvende sig direkte uden henvisning. Sundhedsvejlederen skal være særligt uddannet, have faste kontortider og kunne vejlede om psykisk, fysisk og social trivsel.

4. NATIONAL HANDLEPLAN FOR UNGE MED PSYKISKE LIDELSER

Alt for mange unge med psykiske problemer oplever, at de ikke bliver hørt eller taget alvorligt, og at de ender på lange ventelister, hvis de endelig får hul igennem til systemet. Der er alt for lang ventetid i psykiatrien og manglende kvalitet i de kommunale tilbud til unge med psykiske lidelser. Det skal der gøres op med, så unge får hurtigere adgang til tilbud, der giver mening, og som tager højde for børn og unges særlige behov.

Enhedslisten vil have en særskilt børne- og ungdomspsykiatrisk handleplan, som skal leveres i forbindelse med en kommende 10 års psykiatriplan for den samlede psykiatri.

RET TIL TRIVSEL OG FRIHED

Man taler ofte om Danmark som et demokratisk, frit og ligestillet land. Alligevel oplever alt for mange unge seksuelle overgreb, racisme, manglende ligestilling mellem køn og forskelsbehandling på grund af handicap, seksualitet, kønsidentitet eller hudfarve og manglende ret til at stemme. Det er overgreb på noget så fundamentalt som demokratiske rettigheder.

Fremtiden er regnbuefarvet. Alle unge skal have ret til et liv, hvor man kan leve i frihed, tryghed og accept, uanset hvordan man ser ud, hvem man elsker, hvad man tror på, eller hvilket handicap man lever med. Alle skal have adgang til vores demokrati, og alle skal have adgang til et liv med rig kultur og oplevelser. Alle skal have ret til også at have det sjovt.

Der er lang vej endnu, men her er et sted at starte:

1. TIL KAMP MOD DIGITAL CHIKANE

Alt for ofte får chikane, trusler og deling af krænkende materiale lov at foregå på digitale platforme, uden at der gribes ind. Særligt unge er sårbare over for den slags overgreb, fordi deres liv i stort omfang foregår på nettet. Der er brug for at styrke alle borgeres rettigheder, beskytte ytringsfriheden og holde techgiganterne ansvarlige for deling af ulovligt indhold på deres platforme.

Enhedslisten vil etablere et nyt digitalt rettighedsnævn, der kan pålægge sociale medier at fjerne eller undlade at fjerne indhold fra deres platforme. Særligt unge skal have bistand og vejledning til at klage.

2. TIDLIGERE RET TIL STATSBORGERSKAB

Det er et demokratisk problem, at mange unge ikke kan få dansk statsborgerskab, før de er langt oppe i deres tyvere, selvom de er født i Danmark. De går gennem barndom og ungdom uden de samme rettigheder som deres klassekammerater. Selvfølgelig skal de også have ret til at stemme ved folketingsvalg og nyde den frihed, det danske pas giver. Statsborgerskab giver medborgerskab.

Enhedslisten vil give børn, der fødes i Danmark af forældre, som har opholdstilladelse her i landet, statsborgerskab. Hvis forældrene ønsker det, skal det kunne gives inden skolestart. Børn, der ikke er født i Danmark, men som har tilbragt en væsentlig del af deres formative år i Danmark, skal have ret til at blive danske statsborgere, når de fylder 18 år.

3. FRIHED TIL UNGE MED HANDICAP

Et handicap skal ikke betyde, at man ikke har de samme muligheder og friheder i livet som andre. Mennesker med handicap skal have ret til den nødvendige hjælp, der skal til for at få en uddannelse, et arbejde og et frit liv som alle andre. Men når en ung med handicap fylder 18 år, stilles vedkommende markant anderledes fra den ene dag til den anden med den nuværende lovgivning. Det skaber utryghed og fører til, at mange unge mister de ydelser, de er afhængige af.

Enhedslisten vil fastsætte ved lov, at der skal træffes afgørelse om støtte og hjælp efter voksenreglerne, inden den unge fylder 18 år, og det skal være tids nok til, at klager over afgørelser kan færdigbehandles i Ankestyrelsen.

Foto: iStock

4. GRATIS MEDLEMSSKAB I FRITIDSFORENING

Fodbold, rollespil, dans og leg er helt afgørende for at være en del af fællesskabet og have et godt ungdomsliv. Der er brug for flere frirum og fællesskaber, som ikke handler om faglige præstationer og karriereplanlægning. Men i dag er det ikke alle, der har råd til at være aktive med vennerne til fritidsaktiviteter.

Enhedslisten vil gøre det gratis at være medlem af en fritidsforening for unge mellem 15 og 18 år, lige som uddannelsessystemet er gratis i dag. Det gratis medlemskab skal dække et årligt kontingent og omfatte alle anerkendte foreninger.

5. GRATIS UNGEFESTIVALER OG UNGDOMSTEATER

Et godt ungdomsliv handler også om at opleve verden, møde nye mennesker og have det sjovt. Uanset om man selv spiller musik, er i teatergruppe eller er med til de store fester og vil opleve andre optræde, er det med til at forme os som mennesker. Men alt det ekstra og sjove er tit begrænset af din pengepung. Der er brug for langt bedre rammer for ungdomskulturen – også for dem, der ikke kan lægge mange tusinde kroner til koncertbilletter og udenlandsrejser.

Enhedslisten vil afsætte 300 mio. kr. om året, som kan bruges af unge til at skabe mere gratis ungdomskultur. Pengene kan eksempelvis gå til afholdelse af gratis musikfestivaler eller oprettelsen af nye ungdomsscener inden for musik og teater, hvor unge selv både udøver, afholder og oplever kunst.

FINANSIERING – RET TIL ET MERE LIGE SAMFUND

De sidste årtier har politikere skåret på velfærden og set stort på klimaforandringerne, mens de har brugt milliarder på skattelettelser. Det rammer den unge generations fremtidsmuligheder.

Den udvikling er ikke naturgiven. Det er sket, fordi politiske beslutninger har gavnet et lille mindretal på bekostning af det store flertal. Skatterabatter, skattely og skattehuller har betydet, at de rigeste er blevet markant rigere, og at ressourcerne er blevet koncentreret på stadig færre hænder, imens vores velfærdssamfund og de unge har lidt.

Det er ikke rigtigt, når de siger, at det ikke kan lade sig gøre at gøre noget andet. Der er penge til at tage store og vigtige skridt i retningen af et mere solidarisk og lige samfund. Der er ressourcer nok til at sikre, at alle unge får en grøn fremtid med muligheder, tryghed og frihed. Uanset hvilken baggrund man kommer fra.

Men det kræver, at de rigeste, spekulanterne og de største virksomheder bidrager med en mere fair andel til fællesskabet. Derfor vil Enhedslisten lade de brede skuldre bære det tungeste læs, når fremtidens ungerettigheder skal finansieres og blive til virkelighed.

Enhedslisten vil finansiere forslagene i udspillet på en måde, som også bidrager til et mere lige samfund. Forslagene i udspillet koster i alt 13,8 mia. kr. årligt. Finansieringsforslagene giver i alt merindtægter for 20,7 mia. kr. årligt. Udspillet er således overfinansiereret med 6,9 mia. kr. årligt.

Enhedslisten vil finansiere vores forslag ved:

STYRKET SKATTEKONTROL

Finansieringsgrundlaget for vores velfærdssamfund undergraves, når der i for høj grad er frit spil for svindlere og bedragere, som ikke betaler den moms og skat, som de burde. Effekterne af øget skattekontrol på de offentlige finanser undersøges på nuværende tidspunkt, fordi Enhedslisten med Finansloven for 2020 fik afsat midler til at foretage en effektanalyse af skattekontrol. Enhedslisten har tidligere dokumenteret – baseret på svar fra Skatteministeriet vedr. kontrolprojekter i Skattestyrelsen – at der er 5 mia. kr. årligt at hente ved at ansætte 1.000 ekstra årsværk i skattekontrollen[1].

STRAMNING AF RENTELOFT FOR VIRKSOMHEDERS RENTEUDGIFTER

Renteloftet for virksomheders renteudgifter er et værn mod, at multinationale selskaber placerer stor gæld i Danmark for at undgå selskabsbeskatning i Danmark. En stramning af lovgivningen skal forbedre dette værn, så færre virksomheder udnytter de danske skatteregler og flytter skattebetalinger væk fra Danmark til lavskattelande. En stramning af renteloftet, hvor loftet nedsættes til 10 mio. kr., vil give et øget skatteprovenu på 0,9 mia. kr. årligt[2].

OPSTRAMNINGER IFT. SKATTEFRIE PORTEFØLJEAKTIER

Enhedslisten vil ligestille beskatningen på aktieområdet, så de nuværende skattefrie porteføljeaktier beskattes som almindelige aktier. Det nærmer sig et regulært skattehul, at fortjenester (avancer) på unoterede porteføljeaktier er fuldstændig skattefrie. I vores optik er det gode forretningsideer, der skal drive investeringerne – ikke skatteplanlægning. Derfor skal beskatningen af skattefri porteføljeaktier ligestilles med almindelige aktier. Ligestillingen af beskatningen vil give et øget skatteprovenu på 1 mia. kr. årligt[3].

TILBAGERULLE SELSKABSSKATTELETTELSE

Med Vækstplan DK fra 2013 gennemførtes markante selskabsskattelettelser som et vækstskabende tiltag. Der er meget dårligt belæg for, at selskabsskattelettelser har en positiv betydning for investeringer og beskæftigelse. Pengene ender hurtigt i aktionærernes lommer frem for til investeringer i grøn omstilling. Enhedslisten

Foto: iStock

vil ikke deltage i skattekonkurrence på selskabsskatten med andre lande – det er et ræs mod bunden. Ved at føre selskabsskatten tilbage til 25 pct. vil Danmark ligge på niveau med, eller endda under, flere nabolande, som eksempelvis Storbritannien, Frankrig og Tyskland. Danmark er et af de bedste lande at drive virksomhed i, og virksomhederne skal være med til at finansiere det velfærdssamfund, de nyder godt af. Tilbagerulning af selskabsskattelettelsen fra 22 pct. til 25 pct. vil medføre øget skatteprovenu for 7,5 mia. kr. årligt[4].

ARBEJDSMARKEDSBIDRAG SKAL IKKE KUNNE FRADRAGES I TOPSKAT

Vi vil lade de brede skuldre bære det tungeste læs, og derfor foreslår Enhedslisten, at personer med høje indkomster skal bidrage mere til fælleskassen. I dag betaler man topskat på baggrund af ens lønindkomst fratrukket arbejdsmarkedsbidraget. Ved at ophæve fradragsretten for arbejdsmarkedsbidrag i topskattegrundlaget vil skatteindtægterne øges med 3,8 mia. kr. årligt[5].

GENINDFØRSEL AF FORMUESKAT PÅ 1 PCT. OVER 3 MIO. KR.

Indtil slutningen af 1990'erne havde Danmark en formueskat, som beskattede de mest velhavendes formuer. Formueulighed er med til at drive uligheden i samfundet. I de seneste årtier skyldes indkomstfremgangen hos den rigeste ene procent særligt voksende formueindkomster, som udgør over halvdelen af de rigestes indkomstfremgang. Med andre ord er der en tendens til, at de rigeste kan tjene flere penge på afkastet af deres formuer, end andre kan på at knokle på arbejdet hver dag. Derfor er det kun rimeligt at skabe mere lighed ved at beskatte de største formuer – bare en smule. Enhedslisten vil genindføre formueskatten på 1 pct. af formuer over 3 mio. kr. Forslaget vil medføre øgede indtægter på 2,5 mia. kr. årligt[6].

BILAG 1: OVERSIGT OVER UDGIFTER OG INDTÆGTER I UDSPILLET

UDGIFTER:

Mio. kr. 2021-niveau	Årlige udgifter	Etableringsudgifter
RET TIL EN TRYG ØKONOMI		
Højere SU og skoleydelse*	292	
Skattelettelse til unge*	7.000	
Forbud mod skjult brugerbetaling på alle uddannelser	1.274	
Stærkt sikkerhedsnet til alle arbejdsløse – også unge**	1.475	
RET TIL ET ARBEJDE		
Grøn jobgaranti til unge	1	
Sommerferiejobs	94	
Bedre vilkår for unges demokratiske virksomheder	32	
RET TIL ET HJEM		
10.000 nye ungdomsboliger	-	580
1.000 nye hybler og huslejeloft til unge hjemløse	52	100
RET TIL EN GRØN FREMTID		
Grønne uddannelser	500	
Billigere offentlig transport for unge	544	
Forbud mod fossilbiler	***	
Lån værktøj, cykler og fritidsgrej på biblioteket	-	10
RET TIL UDDANNELSE		
En ægte praktikpladsgaranti	****	
Optagelsesgaranti på en ungdomsuddannelse	36	
Minimumstimetal på velfærdsuddannelserne	360	
RET TIL ET SUNDT UNGDOMSLIV		
Gratis tandpleje for unge	750	
Normkritisk seksualundervisning	145	
Sundhedsvejledere på alle ungdomsuddannelser	134	
National handleplan for unge med psykiske lidelser	500	
RET TIL TRIVSEL OG FRIHED		
Til kamp mod digital chikane	15	2
Tidligere ret til statsborgerskab	-	
Frihed til unge med handicap	-	
Gratis medlemskab i fritidsforening	340	
Gratis ungefestivaler og ungdomsteater	300	
Udgifter i alt, årligt	**13.844**	
Etableringsudgifter, engangsudgift		**692**

Noter: *Udgifter efter tilbageløb, der er ikke medtaget adfærdseffekt. **Udgifter efter tilbageløb og skat, der er ikke medtaget adfærdseffekt ***Udgiften ved at forbyde fossilbiler er ca. 11 mia. kr., grundet fald i indtægter fra registreringsafgifter og ejerudgift på benzin- og dieselbiler samt afgifter på drivmidler. Enhedslisten ønsker at finansiere de manglende indtægter gennem en indfasning af højere afgifter på elbiler samt ved indførelse af roadpricing frem mod 2030. ****Forslaget er udgiftsneutralt. Forslaget vedrører det allerede eksisterende praktikpladsafhængige AUB-bidrag. Konkret sættes bødestraffen op fra 27.000 kr. til 100.000 kr. pr. praktikplads, der ikke oprettes. Eventuelt øgede indtægter vil blive uddelt via AUB-ordningen. Forslaget fastholder dermed en balance i kredsløbet mellem indtægter og udgifter over tid, som dermed hverken indebærer statslige mer- eller mindreudgifter.

INDTÆGTER:

Mia. kr. 2021-niveau	Årlige indtægter
Styrket skattekontrol	5,0
Opstramninger ift. skattefrie porteføljeaktier	1,0
Stramning af renteloft for virksomheders renteudgifter fra 21,3 mio. kr. til 10 mio. kr.	0,9
Tilbagerulle selskabsskat	7,5
Arbejdsmarkedsbidrag skal ikke kunne fradrages i topskat	3,8
Genindførsel af formueskatten 1 pct. over 3 mio. kr.	2,5
Finansiering i alt	**20,7**

Note: De øgede skatteindtægter, som finansieringsforslagene medfører, er baseret på skøn beregnet af Skatteministeriet (med undtagelse af "Styrket Skattekontrol", som undersøges af ministeriet). Enhedslisten anvender provenuskøn efter tilbageløb, men før adfærd. Antagelserne bag Skatteministeriets beregnede adfærdsvirkninger er meget usikre, da dokumentationen for adfærdseffekter ved skatteændringer er empirisk tvivlsomme. Derfor er adfærdseffekterne ikke er medtaget i provenuskønnene.

NOTER

1 https://enhedslisten.dk/wp-content/uploads/2019/06/20190530_1000-ekstra-ansatte-i-skat.pdf
2 SAU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 330: Endeligt svar på SAU alm. del - spm. 330.docx (ft.dk)
3 SAU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 308: SAU alm. del - svar på spm. 308.docx (ft.dk)
4 SAU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 325: SAU alm. del - svar på spm. 325.docx (ft.dk)
5 SAU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 320: SAU alm. del - svar på spm. 320.docx (ft.dk)
6 Skattegrundlaget for formueskatten er i dette forslag finansiel formue (f.eks. aktier, obligationer og indestående i bank) fratrukket "andre lån" (herunder f.eks. banklån, SU-lån m.v.) SAU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 318: SAU alm. del - endeligt svar på spm. 318.docx (ft.dk)